

بررسی تطبیقی برنامه درسی آموزش مدیریت امداد سوانح در آموزش عالی ایران و ایالات متحده از دیدگاه جهانی - بومی

مرجان جوانبخش^۱، پروین شفیعی مقدم^۲

سید امیرحسین سرکشکیان^۳، کتابون جهانگیری^۴

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، دانشکده علوم انسانی، گروه آموزش مدیریت آموزشی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

۲. نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری سلامت در بلایا دانشکده سلامت ایمنی محیط زیست، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، عضو هیأت علمی گروه امداد و نجات مؤسسه آموزش عالی علمی کاربردی هلال ایران، تهران، ایران

Email: parvin_shafieimoghaddam@sbmu.ac.ir

۳. استادیار عضو هیأت علمی گروه آموزش زبان انگلیسی دانشکده علوم انسانی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

۴. دانشیار عضو هیأت علمی گروه سلامت در بلایا و فوریت های دانشکده سلامت ایمنی محیط زیست، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران
دریافت: ۹۵/۵/۱۶ پذیرش: ۹۶/۴/۲۴

چکیده

مقدمه: آموزش به عنوان مهم ترین عامل، کم هزینه ترین و کوتاه ترین زمان و مسیر برای پرورش نیروی انسانی در مدیریت مؤثر و بهینه سوانح است. هدف از پژوهش حاضر تطبیق برنامه درسی رشته مدیریت سوانح طبیعی و انسان ساخت در ایران و مدیریت اضطراری و بلایا در ایالات متحده است.

روش: این پژوهش به روش توصیفی - تحلیلی براساس شیوه بردی (Bereday) انجام گرفته، داده ها از پایگاه های اطلاع رسانی رسمی ملی و بین المللی و

مستندات آموزش عالی کشور گردآوری شده است. برنامه ریزی درسی رشته های فوق در مقطع کارشناسی در مؤسسه آموزش عالی هلال ایران و دو دانشگاه Upper Iowa و American Public در ایالات متحده مقایسه، تحلیل و بر مبنای آن پیشنهاداتی ارائه شد.

یافته ها: با توجه به نتایج، موضوعات برنامه ریزی درسی در حیطه های علوم پایه، مدیریت عمومی، علوم اجتماعی و ارتباطات، علوم طبیعی و سوانح، علوم مدیریت بحران در ایران در مقاطع کاردانی و کارشناسی و گرایش های طبیعی و انسان ساخت برای تمامی مراکز ارائه دهنده و فراگیران ثابت و بدون تغییر و مبتنی بر نیاز بومی است. در دو دانشگاه مورد مطالعه ایالات متحده در هر دو گرایش هنر و علوم، موضوعات برنامه ریزی درسی در حیطه های فوق، متفاوت، اختیاری و از قابلیت انعطاف بالایی برخوردارست.

بحث و نتیجه گیری: موضوعات برنامه ریزی و

محتوای دروس در هر دو مقطع و دو گرایش مذکور، مطابق با الگوی جهانی مدیریت بحران و با تأکید بر نیازهای بومی سوانح طبیعی و انسان ساخت ایران است. برای پوشش کامل نیازهای کشور استفاده از دروس اختیاری متنوع، منعطف، متناسب با نیاز فراگیران شاغل در نهادهای گوناگون و طراحی رشته های جدید با توجه به تنوع سوانح کشور پیشنهاد می شود.

کلمات کلیدی: مطالعات تطبیقی، برنامه درسی جهانی، مدیریت سوانح، آموزش عالی

مقدمه

تاریخ آموزش جهان و فعالیت‌هایی که برای پیشبرد اهداف آموزشی در طی تاریخ کهنسال زندگی انسان‌ها به عمل آمده، مشحون از وقایع و پیشامدهایی است که اطلاع از آنها برای مسئولان آموزش می‌تواند آموزنده و کارساز باشد. مطالعه و بررسی نظام‌های تربیتی دیگران از دیر باز مورد توجه متفکران و اندیشمندان آموزشی بوده است. بنابراین سوابق این بحث به زمان‌های باستان بر می‌گردد که به صورت دیدار از کشورهای بیگانه، چه از نظر تجارت، تبلیغات و مقاصد مذهب و چه به لحاظ کنجکاوی یا نظامی انجام می‌شد. [۱]

آموزش تطبیقی قادر است توانایی لازم برای درک صحیح‌تر نظام آموزش ملی را فراهم سازد، بر امکان ارزشیابی همه‌جانبه‌تر برنامه‌های آموزشی بیافزاید، کیفیت راه‌حل‌های پیشنهادی برای حل دشواری‌ها را بالابرد و امکان بهره‌گیری از تجارب دیگران را فراهم سازد و احتمال تکرار اشتباهات دیگران را کاهش دهد. [۲]

نقش مؤثر آموزش بر همگان مشخص و روشن است زیرا آموزش همواره از اساسی‌ترین ابزارهای انسان برای تحقق توانمندی‌ها و کمال او بوده است. امروزه نظام‌های آموزشی برای پرورش انسان‌های خلاق و توانمند برای تعامل مثبت و مؤثر با آینده، با یکی از مهم‌ترین چالش‌های خود یعنی جهانی‌شدن روبه‌رو هستند.

جهانی‌شدن واژه مناقشه‌برانگیزی است که در تعریف خود طیف گسترده‌ای از آراء و نظریات مثبت و منفی را به دنبال دارد. از نظر بسیاری از مردم واژه

جهانی‌شدن یادآور پیشرفت، عدالت و صلح است، درحالی‌که برخی دیگر این واژه را بیانگر تبعیض، مصیبت و بحران می‌دانند. بحث جهانی‌شدن طی دهه‌های گذشته، جای خود را در تمام مباحث مربوط به حوزه‌های گوناگون دانش بشری باز کرده است. برخی معتقد هستند در دهه گذشته هیچ مفهوم اجتماعی، سیاسی و نظریه آموزشی به گستردگی مفهوم جهانی‌شدن مورد توجه قرار نگرفته است. در سال‌های اخیر، بین‌المللی‌شدن یکی از مباحث مهم دانشگاهی بوده است. این موضوع دلالت بر تلفیق بُعد بین‌المللی، میان فرهنگی و جهانی در اهداف، کارکردها و نحوه آموزش دارد. بومی‌سازی، نظریه دیگری است که خواهان اشاعه، انطباق و رشد پارادایم دانش، فناوری، هنجارهای رفتاری و سرمایه‌های فرهنگی و ارزش‌های محلی خاص در موقعیت خاص است در حالی‌که رویکرد بین‌المللی‌شدن، پاسخی در برابر پدیده جهانی‌شدن است. جهانی‌شدن در سال‌های اخیر در ایران نیز مورد توجه برنامه‌ریزان درسی قرار گرفته است. لذا، تاکنون همایش‌های متعددی درباره تأثیر جهانی‌شدن در حوزه فرهنگ به شکل عام و تعلیم تربیت به شکل خاص برگزار شده است و صاحب‌نظران متعددی در رابطه با تأثیرات جهانی‌شدن کتاب و مقاله منتشر کرده‌اند. [۳]

یکی دیگر از بحث‌های جدی در اکثر نظام‌های تعلیم و تربیت دنیا، مساله تمرکزگرایی یا تمرکززدایی در نظام‌های برنامه‌ریزی درسی است متأسفانه اکثر پردازش‌های انجام گرفته یا راه‌حل‌های ارائه شده در این زمینه، بر انگاره‌های دوالیستی

متکی است و شاید به همین دلیل، در عمل راه‌گشای نظام‌های تعلیم و تربیت نبوده است. [۴]

تمرکززدایی از نظام برنامه‌ریزی درسی، از مهم‌ترین مسایل تعلیم و تربیت در عصر حاضر است که در نظام تعلیم و تربیت ایران نیز در این زمینه دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد. عده‌ای، نظام برنامه‌ریزی درسی متمرکز را پاسخگوی نیازهای در حال تغییر نمی‌دانند و به کاستی‌ها و ناکامی‌های آن اشاره می‌کنند و گروهی دیگر، از نظام برنامه‌ریزی درسی متمرکز در تدوین برنامه‌های درسی حمایت می‌کنند. ایده برنامه‌ریزی درسی آموزشگاه‌محور بر این پایه استوار است که بهترین مکان برای طراحی برنامه درسی آن جایی است، که مدرس و فراگیر در تعامل با یکدیگر هستند. برخلاف برنامه درسی مرسوم و متمرکز، که مدرس را مجری صرف برنامه درسی قلمداد می‌کنند، مدرس در این گونه برنامه درسی (غیر متمرکز)، نقش بارزتری نسبت به برنامه‌های درسی سنتی دارد. همچنین، فراگیران احساس می‌کنند که یادگیری با نیازهای آنان بیشتر مرتبط است و برنامه درسی انعطاف‌پذیر بوده و به سادگی موضوع‌های نوظهور را که با برنامه درسی ارتباط نزدیک دارند، تلفیق می‌کند. طراحی برنامه درسی آموزشگاه‌محور، از عواملی مانند هدف‌های ملی تعلیم و تربیت، یادگیرنده، منابع در دسترس، فرهنگ مردم اطراف آموزشگاه، محیط آموزشگاه، راهبردها و نظام ارزشیابی و درجه اختیارات تصمیم‌گیری آموزشگاه‌ها درباره برنامه درسی متأثر می‌شود. [۴]

گذار نظام آموزشی و نظام طراحی و تدوین برنامه‌های درسی در ایران به سمت تمرکززدایی نیاز به یک تعادل واقع‌گرایانه بین کنترل تمرکزگرایانه و تمرکززدایی دارد. [۵]

با توجه به توسعه نهضت استانداردسازی در آموزش کشورهای گوناگون انواع استانداردها در سازمان‌های آموزشی استفاده می‌شود که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

الف) استانداردهای محتوا: استانداردهای محتوایی عبارت‌هایی برای مشخص کردن محتوای دانشی هستند که فراگیران باید یاد بگیرند.

ب) استانداردهای عملکرد: عبارت‌هایی که سطح عملکرد مورد انتظار از فرد را بر اساس اهداف، وظایف، مسئولیت‌ها و شایستگی‌های عملکردی تعیین می‌کند.

استانداردها در واقع سطح مطلوب‌های ما را نشان می‌دهد و بر اساس آنها می‌توانیم وضعیت عملکرد را در سه بُعد «فرد»، «واحد» و «سازمان» ارزشیابی کنیم. استاندارد عملکرد از سه جزء ترکیب یافته است:

۱- توصیف عملکرد: توصیفی نقلی را نشان می‌دهد از آن چه فراگیران باید بدانند و قادر به انجام آن باشند.

۲- نمونه‌های کار: این نمونه‌ها مرتبط با استاندارد هستند و فراگیران می‌توانند پس از اتمام مطالعه یک یا چند استاندارد به آنها برسند.

۳- گزارش‌ها: هر گزارش جنبه‌هایی از کار را در ارتباط با توصیف عملکرد نشان می‌دهد. [۶]

استانداردهای آموزشی موازینی هستند که به طور صریح در خصوص ابعاد مختلف نظام آموزشی به وضوح و روشنی تعریف شده‌اند. استانداردهای آموزشی را می‌توان از زوایا و ابعاد مختلف مورد توجه قرار داد. [۷]

ارتباط بین استانداردسازی برنامه درسی و تمرکززدایی آموزشی: استانداردها مفاهیمی مطلق و غیرقابل تغییر نیستند. یعنی نمی‌توان نگاه پارادایمی به آنها داشت، بلکه قابل اقتباس یا تقلید و حتی بومی‌شدن و بومی‌سازی یا تولید و تعریف هستند. گاهی نیز باید آنها را با عنایت به شرایط ویژه هر کشور دستکاری و تعدیل کرد. لذا عقیده بر این است که باید معیارهای نسبتاً پذیرفته شده‌ای را مورد توجه قرار داد و بهترین استانداردها را با توجه به شرایط و ویژگی‌های خاص هر کشور و گاهی هر منطقه اعمال کرد. یعنی گاهی حتی نمی‌شود نگاه کشوری به استانداردها داشت. به همین دلیل برخی از محققان معتقدند که نگاه منطقه‌ای لازم است. [۸]

برای اینکه بتوان از استانداردهای برنامه درسی، هم در سطح ملی و هم محلی استفاده کرد، باید در تدوین آن موارد زیر را لحاظ کرد:

۱) ضمن تأکید بر نیازهای ملی، به نیازهای محلی، بومی و منطقه‌ای هم توجه کرد.

۲) واقع‌بینانه و قابل حصول باشند و فردی که در چارچوب این استانداردها قرار می‌گیرد، آن‌ها را قبول داشته باشد. لذا باید شناخت صحیحی از فرد و ویژگی‌های او در اختیار باشد تا بر مبنای آن برنامه‌ریزی صورت گیرد.

۳- اصول همکاری و مشارکت مورد توجه قرار گیرند. استانداردهایی که کارشناسان ستاد مرکزی عمدتاً بر اساس تحصیلات دانشگاهی و از طریق مطالعه تطبیقی، تدوین و ابلاغ می‌کنند، در عمل در همه شرایط، موقعیت‌ها و مناطق، بازدهی مشابه نخواهند داشت، مگر این که از طریق مشارکت فراگیرنده به دست آیند.

۴- پویا و منعطف باشند تا بتوان از آن‌ها در موقعیت‌های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی استفاده کرد. استانداردها را نمی‌توان در مدتی کوتاه تدوین کرد و برای مدت زمان مدیدی از آنها بهره گرفت. لازم است متناسب با پیشرفت، مقتضیات و الزامات محیطی، این استانداردها به روز شوند و از پویایی و انعطاف‌پذیری لازم برخوردار باشند. [۹]

استانداردها در حکم کاتالیزور و تسهیل کننده اصلاحات، از جمله افزایش کیفیت و تمرکززدایی عمل می‌کنند. حامیان استانداردهای آموزشی بر این باورند که استانداردها یکی از ابزارهای اساسی برای برابری و عدالت آموزشی هستند، چرا که آموزش با کیفیت را برای تمام فراگیران طلب می‌کنند. یکی از شعارهای اساسی طرفداران آموزش غیر متمرکز، استفاده بهینه از ظرفیت‌های محلی و منطقه‌ای و برنامه‌ریزی بر اساس نیازهای منطقه‌ای است. استانداردهای برنامه درسی، با توجه به ماهیت پویا و انعطاف‌پذیر خود، در نظام آموزشی غیرمتمرکز نیز قابل استفاده است. در تدوین استانداردهای برنامه درسی، گروه تدوین کننده استانداردها که متشکل از افراد صاحب‌نظر، مدرسان خبره، نمایندگان مناطق و برنامه‌ریزان است، هویت‌های چندگانه فراگیران از

قبیل هویت فردی، اجتماعی، ملی و اکولوژیکی آن‌ها را لحاظ می‌کنند تا استاندارد تهیه شده به عنوان رهنمودی کلی، برای تمام مناطق کشور قابل استفاده باشد. تعیین استاندارد های محتوا و عملکرد در مواد درسی گوناگون، می‌تواند نقطه شروع مناسبی برای اصلاحات برنامه تمرکززدایی در برنامه ریزی درسی محسوب شود. برخلاف این که تصور می‌شود، استانداردسازی فقط در نظام آموزشی متمرکز قابل پیاده شدن است، باید گفت تأثیر این استانداردها در نظام آموزشی غیرمتمرکز غیرقابل انکار است. استفاده از استانداردهای برنامه درسی در کشورها دارای نظام آموزشی غیر متمرکز، حاکی از نقش تأثیرگذار آنهاست. [۹]

امروزه دیدگاه‌های جدیدی در مورد تأثیر تعاملات جهانی و محلی بررسی شده است. تقریباً در تمامی جوامع، مسائل و هدف های آموزشی به همدیگر شباهت دارند، ولی روش های مورد استفاده برای حل مشکلات مربوط با سنت ها و فرهنگ هریک از جوامع ارتباط پیدا می نمایند. برنامه های درسی دانشگاه ها به عنوان مراکز تولید دانش و محل یادگیری برای پاسخگویی به نیازهای جهانی، ملی و محلی مستلزم دگرگونی های بنیادی است. تلاش متخصصان برنامه ریزی درسی در آگاه کردن دست اندرکاران و تصمیم گیرندگان نظام آموزش عالی از الزام ها و آسیب های احتمالی این پدیده های نو، می تواند تضمین کننده سلامت و دوام آن باشد.

[۱۰]

اهمیت تدوین استانداردهای برنامه درسی به حدی است که در برخی از کشورها، عمده مباحث مطرح

شده در «سند ملی»، به این امر مهم اختصاص دارد. در آموزش های عالی کشور ما، یکی از راه کارهای اساسی، برای بهبود کیفیت، توجه به استاندارد سازی در برنامه درسی است. [۴]

در جمعیت هلال احمر ایران نیز با توجه به مسائل جهانی و پیشرفت های به دست آمده، متخصصان نیازهای محلی را با استفاده از تجارب بیشماری که در اختیار داشته اند شناسایی نموده و مطابق با استانداردهای جهانی به استانداردسازی بومی پرداخته اند. سانحه یا بلایا یک واقعیت انکارناپذیر زندگی بشر می باشد. سوانح و بلایای طبیعی هر ساله صدها نفر از مردم جهان را مصدوم نموده و عده ای را نیز به کام مرگ می فرستد که کشور ما نیز سهم خود را دارد. [۱۱]

به عنوان مثال در خلال قرن گذشته بیش از هزار مورد زلزله مخرب در هفتاد کشور جهان به وقوع پیوسته که تعداد کشته های به جا مانده از آنها براساس گزارش سازمان ملل متحد ۱,۵۳۰,۰۰۰ نفر و چند برابر آن تعداد زخمیان اعلام شده است. در بین ۷۰ کشور، ۶ کشور چین، ایران، پرو، اتحاد جماهیر شوروی سابق، ترکیه و گواتمالا به عنوان حادثه خیزترین کشورهای جهان ۸۰ درصد این خسارات را تحمل نموده و ۶۴ کشور دیگر تنها ۲۰ درصد بقیه خسارات جانی و مالی ناشی از زلزله را داشته اند. [۱۲]

یکی از عوامل شاخص در کاهش خسارات جانی به ویژه تلفات آسیب دیدگان ناشی از زلزله، پاسخگویی مؤثر است. [۱۳]

از اینرو آمادگی برای پیشگیری از تلفات و خسارات یا حداقل کاهش تلفات و خسارات

مربوطه، ضرورتی اجتناب ناپذیر می‌نماید. [۱۱]

با پیشرفت دانش و تکنولوژی تنها راه مؤثر برای رسیدن به هدف پیش‌گیری از وقوع یا کاهش عوارض بلایای طبیعی مسلح‌شدن به سلاح علم و به‌کارگیری در عرصه عمل است. به‌کارگیری علم نیز امکان‌پذیر نیست مگر از طریق آموزش و اطلاع‌رسانی. [۱۴]

گرچه سابقه تحقیقات علمی در ارتباط با موضوعات سوانح و ادبیات مربوطه در سطح جهان نسبتاً جوان است، لیکن پیشرفت‌های فراوانی در کشورهای گوناگون صورت گرفته است. [۱۵]

برنامه‌های درسی مؤسسه آموزش عالی هلال ایران نیز از این امر مستثنی نبوده است. در رشته مدیریت امداد سوانح با توجه به وجود برنامه درسی جهانی، متخصصان این رشته در جمعیت هلال‌احمر ایران با توجه به نیازهای موجود کشور که حاصل تجارب حوادث گذشته بوده است، برنامه درسی این رشته را بومی‌سازی نموده‌اند. بهره‌گیری از تجارب مراکز فوق و تلاش برای بومی‌سازی آن با توجه به سابقه چندساله تشکیل دوره‌های کارشناسی ناپیوسته علمی کاربردی در مؤسسه آموزش عالی علمی کاربردی هلال ایران موجبات تقویت دوره مزبور را فراهم نموده است. «ایجاد یکپارچگی و به‌هم پیوستگی سرفصل و شرح دروس اصلی و تخصصی، به همراه بازنگری، ارزیابی و روزآمد کردن آنها، سبب هماهنگی بیشتر روش‌های تدریس در داخل کشور

با دانشگاه‌های خارج را به دنبال خواهد داشت».

[۱۵]

لیکن این برنامه درسی تاکنون با رویکردی جهانی بومی مورد بررسی تطبیقی قرار نگرفته است. در این مقاله سعی بر آن است تا برنامه درسی رشته مدیریت امداد سوانح مؤسسه آموزش عالی علمی کاربردی هلال ایران با برنامه درسی رشته مدیریت بلایا و اضطراری دانشگاه‌های 'Upper Iowa [۱۶] و American Public [۱۷] ایالات متحده که در سطح بین‌المللی دانشجو تربیت می‌کند با رویکردی جهانی بومی مورد بررسی تطبیقی قرار بگیرد.

روش تحقیق

این پژوهش مبتنی برروش توصیفی-تحلیلی است و از شیوه تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای، بر اساس روش بردی که یکی از محققان تطبیقی است، برای تحلیل یافته‌ها استفاده شد که شامل چهار مرحله زیر است: (۱) مرحله توصیف^۳: در این مرحله، پژوهشگر باید پدیده‌های مورد تحقیق را بر اساس شواهد و اطلاعاتی توصیف کند که از منابع مختلف، از طریق مشاهده مستقیم یا مطالعه اسناد و گزارش‌های دیگر به‌دست آورده است. مرحله توصیف، مرحله یادداشت‌برداری و تدارک اطلاعات کافی برای بررسی در مرحله بعدی است.

(۲) مرحله تفسیر^۴: این مرحله، شامل بررسی اطلاعاتی است که در مرحله اول پژوهشگر به توصیف آن اقدام کرده است. تحلیل اطلاعات باید

¹ Upper Iowa University (UIU)

² American Public University (APU)

³ description

⁴ interpretation

مبتنی بر اصول و شیوه‌های مرسوم در علوم اجتماعی باشد.

۳) مرحله همجواری^۱: طی این مرحله، اطلاعات بررسی شده در مراحل اولیه [۲۱ و ۲] طبقه‌بندی شده و کنار هم قرار می‌گیرند و چارچوبی فراهم می‌شود تا راه برای مرحله بعدی، یعنی مقایسه تفاوت‌ها و شباهت‌های پدیده مورد تحقیق هموار شود در این مرحله، پژوهشگر می‌تواند به فرضیه تحقیقی خود دست یابد.

۴) مرحله مقایسه^۲: در این مرحله، مساله تحقیق که در مراحل قبلی، به‌خصوص در مرحله همجواری محقق به‌صورت اجمالی از آن گذشته است، دقیقاً با توجه به جزئیات، بر اساس تفاوت‌ها و شباهت‌ها بررسی و مقایسه می‌شود و رد یا قبول فرضیه پژوهش در این مرحله امکان‌پذیر می‌باشد. [۱]

جمع‌آوری داده‌ها از طریق پایگاه‌های اطلاع‌رسانی و سیستم‌های اطلاعاتی بین‌المللی، گزارش‌ها و عملکردهای نظام آموزش عالی کشور، مطالعه منابع علمی و کتب موجود در کتابخانه‌های ایران پیرامون موضوع مورد مطالعه و مشاهده مراکز آموزشی ارائه‌دهنده این رشته انجام شده است.

در این بررسی برنامه درسی رشته مدیریت امداد سوانح در دو گرایش طبیعی و انسان‌ساخت در مقاطع کاردانی و کارشناسی دانشگاه جامع علمی کاربردی ایران [۱۸، ۱۹، ۲۰] به عنوان معیار بومی و برنامه درسی رشته مدیریت شرایط اضطراری و بلایا در گرایش علوم دانشگاه (UIU) [۱۶] و در گرایش هنر دانشگاه (APU) [۱۷] ایالات متحده به عنوان

معیاری جهانی مورد مقایسه قرار گرفته‌اند. برنامه‌ریزی درسی رشته مدیریت سوانح در آموزش عالی ایران با آموزش عالی ایالات متحده مقایسه شد و پس از بررسی و دسته‌بندی ویژگی‌ها، تفاوت‌ها و شباهت‌های آنها تحلیل و بر مبنای آن پیشنهاداتی ارائه شد. [۱۳]

دانشگاه‌هایی برای مقایسه انتخاب شدند که در رشته مدیریت اضطراری و بلایا در فهرست دانشگاه‌های معرفی شده از سوی FEMA^۳ بوده و در سطح بین‌المللی دانشجو می‌پذیرند. در هر دو رشته هدف تربیت کارشناسانی با قابلیت، شایستگی و توانمندی بالا برای آمادگی و پاسخگویی و مدیریت شرایط اضطراری در سانحه می‌باشد.

یافته‌ها

در مرحله توصیف مهم‌ترین موارد قابل اشاره در هر سیستم آموزشی عبارتند از:

ایران: برنامه‌ریزی درسی رشته مدیریت سوانح در ایران، در شورای عالی برنامه‌ریزی آموزش‌های علمی کاربردی وزارت علوم و در دو مقطع کاردانی و کارشناسی ناپیوسته طراحی گردیده است. در مقطع کاردانی رشته امداد و سوانح و در مقطع کارشناسی دو گرایش اصلی وجود دارد که شامل مدیریت امداد سوانح طبیعی و مدیریت امداد سوانح انسان‌ساخت می‌باشد. [۱۸، ۱۹، ۲۰]

در بررسی برنامه‌ریزی درسی در موضوعات حیطه علوم پایه در هر دو گرایش رشته مدیریت امداد سوانح طبیعی و انسان‌ساخت یکسان می‌باشد. [۱۸، ۱۹، ۲۰] (جدول شماره ۱)

^۱ juxtaposition
^۲ comparsion

^۳ federal emergency management agency

مدیریت اضطراری و بلایا در دانشگاه‌های سراسر ایالات متحده و با گرایش‌های بسیار متنوع ارائه می‌گردد. این رشته با دو گرایش کارشناسی هنر و کارشناسی علوم در دانشگاه‌ها و کالج‌هایی که در سطح بین‌المللی فعالیت می‌نمایند، بررسی شد. برنامه‌ریزی درسی در موضوعات حیطه علوم پایه در گرایش هنر و علوم رشته مدیریت اضطراری و بلایا شباهت محدودی با یکدیگر دارد، ولی در موضوعات حیطه مدیریت عمومی در گرایش هنر و علوم رشته مدیریت اضطراری و بلایا متفاوت از یکدیگر است.

همچنین بخشی از موضوعات حیطه علوم اجتماعی و ارتباطات در گرایش هنر و علوم رشته مدیریت اضطراری و بلایا متفاوت از یکدیگر است. بخش محدودی از موضوعات حیطه علوم پایه طبیعی و سوانح و همچنین حیطه علوم مدیریت بحران در گرایش‌های هنر و علوم رشته مدیریت اضطراری و بلایا با یکدیگر مشابهت دارد.

در موضوعات حیطه مدیریت عمومی نیز در هر دو گرایش رشته مدیریت سوانح در ایران یکسان است و بیشتر بر اصول و مؤلفه‌های علم مدیریت و مهارت‌های مدیریتی متناسب با اهداف دانشگاه علمی کاربردی در راستای ارتقای مهارت‌های کارآفرینی فراگیران می‌باشد، تکیه دارد. (جدول شماره ۲)

در موضوعات حیطه علوم اجتماعی و ارتباطات در هر دو گرایش رشته مدیریت سوانح در ایران یکسان است، درحالی‌که بخش محدودی از موضوعات حیطه علوم پایه طبیعی و سوانح در هر دو گرایش رشته مدیریت سوانح در ایران یکسان است. بخش اعظمی از موضوعات حیطه علوم مدیریت بحران در هر دو گرایش رشته مدیریت امداد سوانح طبیعی و انسان‌ساخت یکسان می‌باشد.

ایالات متحده: برنامه‌ریزی درسی رشته مدیریت سوانح در دانشگاه‌ها و کالج‌های ایالات متحده در مقطع کارشناسی پیوسته طراحی گردیده است. رشته

جدول شماره ۱: مقایسه موضوعات برنامه‌ریزی درسی حیطه علوم پایه [۱۶-۲۰]

حیطه علوم پایه			
ایالات متحده		جمهوری اسلامی ایران	
دانشگاه (APU)	دانشگاه (UIU)	مؤسسه آموزش عالی علمی کاربردی هلال ایران	
کارشناسی هنر در مدیریت اضطراری و بلایا	کارشناسی علوم در مدیریت اضطراری و بلایا	مدیریت امداد سوانح طبیعی	مدیریت امداد سوانح طبیعی
	مهارت‌های رایانه	کاربرد رایانه	کاربرد رایانه
	آمار مقدماتی	آمار مقدماتی	آمار مقدماتی
		آمار و کاربرد آن در مدیریت	آمار و کاربرد آن در مدیریت
تحقیق، آنالیز و نوشتن	روش تحقیق	روش تحقیق کاربردی	روش تحقیق کاربردی
	مکاتبات و ارتباطات	مستندسازی	مستندسازی

جدول شماره ۲: مقایسه موضوعات برنامه‌ریزی درسی حیطه مدیریت عمومی [منبع: ۱۶-۲۰]

حیطه مدیریت عمومی			
ایالات متحده		جمهوری اسلامی ایران	
دانشگاه (APU)	دانشگاه (UIU)	مؤسسه آموزش عالی علمی کاربردی هلال ایران	
کارشناسی هنر در مدیریت اضطراری و بلایا	کارشناسی علوم در مدیریت اضطراری و بلایا	مدیریت امداد سوانح انسان‌ساخت	مدیریت امداد سوانح طبیعی
		مقدمات سازمان و مدیریت	مقدمات سازمان و مدیریت
		اصول برنامه‌ریزی و سازماندهی	اصول برنامه‌ریزی و سازماندهی
	اصول مدیریت	مدیریت عمومی	مدیریت عمومی
		مدیریت منابع انسانی	مدیریت منابع انسانی
	تفکر انتقادی	مهارت‌های مسئله‌یابی و تصمیم‌گیری	مهارت‌های مسئله‌یابی و تصمیم‌گیری
اقتصاد کلان	فرایند بودجه عمومی	تحلیل هزینه منفعت	تحلیل هزینه منفعت
اقتصاد خرد		مهارت‌ها و قوانین کسب و کار	مهارت‌ها و قوانین کسب و کار
	دولت ملی		
	دولت‌های محلی و ایالتی		
	قوانین اجرایی		
	نظارت		

جدول شماره ۳: مقایسه موضوعات برنامه‌ریزی درسی حیطه علوم اجتماعی و ارتباطات [منبع: ۱۶-۲۰]

حیطه علوم اجتماعی و ارتباطات			
ایالات متحده		جمهوری اسلامی ایران	
دانشگاه (APU)	دانشگاه (UIU)	مؤسسه آموزش عالی علمی کاربردی هلال ایران	
کارشناسی هنر در مدیریت اضطراری و بلایا	کارشناسی علوم در مدیریت اضطراری و بلایا	مدیریت امداد سوانح انسان‌ساخت	مدیریت امداد سوانح طبیعی
مبانی روان‌شناسی	روان‌شناسی عمومی	روان‌شناسی عمومی	روان‌شناسی عمومی
مبانی جامعه‌شناسی	اصول جامعه‌شناسی	جامعه‌شناسی عمومی	جامعه‌شناسی عمومی
	علوم اجتماعی	جامعه‌شناسی عمومی	جامعه‌شناسی عمومی
مبانی انسان‌شناسی	فرهنگ‌ها	جمعیت‌شناسی عمومی	جمعیت‌شناسی عمومی
فرهنگ مردم ایالات متحده		مبانی مردم‌شناسی	مبانی مردم‌شناسی
مبانی علم اخلاق		اخلاق حرفه‌ای	اخلاق حرفه‌ای
مشکلات اجتماعی		جامعه‌شناسی سوانح	جامعه‌شناسی سوانح
		جمعیت‌شناسی سوانح	جمعیت‌شناسی سوانح
کاربرد رسانه‌های اجتماعی در مدیریت اضطراری و بلایا		سیستم ارتباطات و اطلاع‌رسانی در سوانح	سیستم ارتباطات و اطلاع‌رسانی در سوانح
ارتباطات و مخابرات ریسک		سیستم اطلاعاتی در سوانح (DIS)	سیستم اطلاعاتی در سوانح (DIS)
		شناخت صنعت بیمه	شناخت صنعت بیمه

در مرحله تفسیر برای درک عمیق‌تر ویژگی‌ها، شباهت‌ها و تفاوت‌های این رشته، برنامه‌ریزی درسی مصوب اجرایی آنها در آموزش عالی هر دو کشور مورد بررسی قرار گرفته است.

ایران: همانگونه که از نام آنها پیداست گرایش اول (مدیریت امداد سوانح طبیعی) بیشتر سوانح و بلایای طبیعی در حیطه‌هایی با منشاء زمین شناختی، آب و هوایی و هیدرولوژی و بیولوژیکی و... و گرایش دوم (مدیریت امداد سوانح انسان‌ساخت) سوانح و بلایایی را که انسان به‌طور مستقیم و غیرمستقیم در آن نقش دارد را در برمی‌گیرد. برنامه‌ریزی و محتوای دروس در هر دو مقطع کاردانی و کارشناسی و در هر دو گرایش برای تمامی مراکز ارائه دهنده این رشته ثابت می‌باشد و دروس انتخابی و اختیاری لحاظ نشده است. تمامی فراگیران صرف نظر از علاقه، استعداد و نیاز شغلی خود از یک برنامه‌ریزی ثابت و بدون تغییر تبعیت می‌نمایند. مقطع کارشناسی در هر دو گرایش در برگیرنده حداقل ۱۴۲ واحد اجباری است. برنامه‌ریزی درسی موضوعات حیطه علوم پایه بیشتر تکیه بر مهارت‌های رایانه‌ای و آمار، روش تحقیق و مستندسازی دارد. [۲۰، ۱۹، ۱۸] (جدول شماره ۱)

برنامه‌ریزی درسی در حیطه موضوع مدیریت عمومی در راستای ارتقای مهارت‌های کارآفرینی فراگیران، به اصول و مؤلفه‌های علم مدیریت و مهارت‌های مدیریتی می‌پردازد که از اهداف بنیادین دانشگاه علمی کاربردی است و نزدیک به ۱۰ درصد از کل واحدهای دوره آموزشی را تشکیل می‌دهد.

(جدول شماره ۲)

در موضوعات حیطه علوم اجتماعی بیشتر تأکید بر اصول و مؤلفه‌های علوم اجتماعی از ابعاد گوناگون در شرایط معمول جوامع انسانی است و همچنین بر موضوعات تخصصی نظیر ویژگی‌های اجتماعات در سوانح نیز تمرکز دارد، ضمن آنکه مقوله حمایت‌های اجتماعی جوامع در شرایط بحران‌ها نظیر صنعت بیمه نیز مد نظر قرار گرفته است. در حیطه ارتباطات بیشتر بر موضوعاتی نظیر سیستم‌های ارتباطی و اطلاع‌رسانی در سطح احاد جامعه و سیستم‌های جمع‌آوری و پردازش اطلاعاتی در سطوح عملیاتی و تصمیم‌گیری در زمان سوانح متمرکز می‌باشد. این حیطه نزدیک به ۱۴ درصد از کل واحدهای دوره آموزشی را تشکیل می‌دهد.

(جدول شماره ۳)

در موضوعات حیطه علوم پایه طبیعی و سوانح بیشتر بر دروس مبنایی و پیش‌نیاز برای هردو رشته استوار است، نظیر مباحث مرتبط به نقشه، جغرافیای طبیعی و شناخت سوانح و حتی موضوعات بومی نظیر اقلیم‌شناسی ایران، مباحث برنامه‌ریزی درسی در موضوعات تخصصی حیطه علوم در گرایش رشته مدیریت امداد سوانح طبیعی و مدیریت امداد سوانح انسان‌ساخت تفاوت چشمگیری با یکدیگر دارند. برنامه‌ریزی درسی در گرایش نخست بیشتر حول موضوعاتی از سوانح طبیعی می‌چرخد که در ایران به وفور رخ داده و خسارات سنگینی را به‌جا می‌گذارد. در گرایش دوم سوانح انسان‌ساختی را در برمی‌گیرد که به دلیل نقص ایمنی و سهوی یا برنامه‌ریزی شده و تعمداً، بیشترین وفور و خسارات را اعم از جانی و مالی در ایران به‌همراه دارد. در

برنامه‌ریزی درسی هر دو گرایش تأکید بر سوانحی است که کاملاً با شرایط بومی کشور مطابقت دارند. این حیطه‌ها نزدیک به ۱۵ تا ۱۶ درصد از کل واحدهای دوره آموزشی را تشکیل می‌دهند. (جدول شماره ۴)

موضوعات حیطه علوم مدیریت بحران بر مبنای شناخت مؤلفه‌های چرخه مدیریت بحران اعم از پیشگیری، کاهش اثر، آمادگی، پاسخگویی و بازسازی و با تأکید دقیق‌تر و تخصصی‌تر روی اولویت‌های مورد نیاز در اداره و هدایت عواقب پیامدهای سانحه و نحوه پاسخگویی استاندارد به سوانح بومی کشور استوار است. علاوه بر آن علوم زیربنایی که مبنای پاسخگویی بهینه را امکان‌پذیر می‌سازد از جمله بحث‌های مرتبط به رفتار سازه‌ها و زیرساخت‌ها در رویارویی با انواع سوانح اعم از طبیعی و انسان‌ساخت و الگوهای برنامه‌ریزی شهری و شریان‌های حیاتی و ضوابط ایمنی در پاسخگویی به سوانح مختلف را در بردارد. علاوه بر تأکید بر پاسخگویی به نیاز بومی کشور در زمینه سوانح موجود، نگرشی جهانی به الگوها و شیوه‌های مدیریت سانحه در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه در قاره‌های مختلف و همچنین سازمان‌های بین‌المللی درگیر در امور سوانح و امدادسانی بشردوستانه دارد و در مباحث امنیتی نیز به‌طور اجمالی به موضوع دفاع غیرنظامی پرداخته است. (جدول شماره ۵)

ایالات متحده: برنامه‌ریزی و محتوی دروس در مقطع کارشناسی و در هر دو گرایش هنر و علوم برای تمامی مراکز ارائه‌دهنده این رشته ثابت

نمی‌باشد و دروس انتخابی و اختیاری لحاظ شده است. تمامی فراگیران برحسب علاقه، استعداد و نیاز شغلی خود از یک برنامه‌ریزی که بخشی از واحدهای آن ثابت و بخش دیگری اختیاری و از تنوع و قابلیت انعطاف بالایی برخوردارست، بهره می‌برند، مقطع کارشناسی در هردو گرایش در برگیرنده حداقل ۱۲۲ واحد اجباری می‌باشد. برنامه‌ریزی درسی در موضوعات حیطه علوم پایه در گرایش هنر فقط محدود به تجزیه و تحلیل، تحقیق و مستندسازی است. برنامه‌ریزی درسی در گرایش علوم علاوه بر روش تحقیق و مکاتبات و ارتباطات، بر جنبه‌های مهارت‌های رایانه‌ای و آمار نیز تأکید دارد. (جدول شماره ۱)

برنامه‌ریزی درسی در موضوعات حیطه مدیریت عمومی در گرایش هنر بیشتر بر جنبه‌های اقتصادی اعم از اقتصاد کلان و خرد تأکید دارد و جنبه‌های مدیریتی ملحوظ نشده است. برنامه‌ریزی درسی در گرایش علوم بیشتر بر جنبه‌های اصول عمومی مدیریت و فرایند لایه‌های مدیریتی از سطح عالی ملی تا سطوح محلی و با تکیه بر مسائل مالی، قانونی و نظارتی طراحی شده است. (جدول شماره ۲)

در موضوعات حیطه علوم اجتماعی و ارتباطات، در گرایش هنر، برنامه‌ریزی درسی بر جنبه‌های گوناگونی از مبانی علوم اجتماعی در سطح عام و با نگرش ویژه بر فرهنگ بومی جامعه مذکور، مشکلات اجتماعی را نیز از نظر دور نداشته است. همچنین بر نقش کاربری رسانه‌های جمعی در مدیریت شرایط اضطرار تأکید شده است در حیطه

ارتباطات بیشتر بر موضوعاتی نظیر ارتباطات و مخابرات ریسک تکیه شده است. در حالی که در گرایش علوم بیشتر تأکید بر اصول و مؤلفه‌های علوم اجتماعی داشته و نگرش جهانی و عام را به مقوله فرهنگ‌ها دارد. در حیطه ارتباطات برنامه درسی با این مضمون و محتوا لحاظ نشده است. (جدول شماره ۳)

برنامه‌ریزی درسی در موضوعات حیطه علوم پایه طبیعی و سوانح در گرایش علوم با نگرش عام تأکید بر علوم طبیعی دارد. در گرایش هنر، برنامه‌ریزی درسی بر جنبه‌های گوناگونی از مبانی علوم طبیعی در کنار آن دسته از خطرات انسان‌ساخت سهوی و حتی عمدی برنامه‌ریزی شده و تعمدی در مدیریت شرایط اضطرار تأکید شده است. (جدول شماره ۴)

در حیطه علوم مدیریت بحران موضوعات زیربنایی مدیریت اضطراری، سیاست‌گذاری و خط‌مشی، کاهش اثر، برنامه‌ریزی و آمادگی اضطراری، پاسخگویی و بازسازی مباحث روان‌شناسی در بلایا از آن جمله هستند. در گرایش علوم مقوله مدیریت شهری و مدیریت بحران‌های صنعتی و تجاری مورد تأکید و موضوع پاسخگویی و بازسازی در بلایا نیز به‌طور اجمالی مد نظر قرار گرفته است. در گرایش هنر مقوله مدیریت بلایای طبیعی و موضوع پاسخگویی و بازسازی در بلایا نیز به‌طور جامعی با تأکید خاص بر سوانح انسان‌ساخت تعمدی و برنامه‌ریزی شده از جمله مباحث امنیتی، تروریسم، و مدیریت پیامد آنها طراحی شده است. (جدول شماره ۵)

از آنجا که برای استفاده بهینه از مطالعات تطبیقی باید اقدام به طبقه‌بندی کرد و یکی از مهم‌ترین فواید تقسیم‌بندی امکان تشخیص و تمیز مؤلفه و عناصر از یکدیگر است و می‌توان از زاویای گوناگون به بررسی و تحلیل پدیده مورد مطالعه پرداخت. [۲۱]

لذا در مرحله همجواری مراحل توصیف و تفسیر در جداول برحسب موضوعات برنامه‌ریزی درسی طبقه‌بندی و کنار یکدیگر قرار داده شده‌اند تا مقایسه تفاوت‌ها و شباهت‌های آنان هموار شود.

در این مرحله طراحی جداول نه فقط ویژگی‌ها، بلکه تفاوت‌ها و شباهت‌های هر برنامه درسی را به نحو بارز و شفاف نمایان می‌گرداند. مندرجات جداول فوق نشانگر آن است که در ایران طراحی برنامه‌ریزی درسی با توجه به مسائل جهانی و با تکیه بر نیازهای محلی شناسایی و پایه‌ریزی گردیده و با نگاه به استانداردهای جهانی به استانداردسازی بومی پرداخته است.

بحث

در مرحله مقایسه به بررسی عمیق‌تر برنامه‌ریزی درسی رشته مدیریت سوانح در دو کشور پرداخته که حاکی از نگرش‌های بسیار متفاوت به ابعاد مدیریت سانحه می‌باشد. در ایران برنامه‌ریزی درسی رشته مدیریت سوانح در دو مقطع کاردانی و کارشناسی ناپیوسته طراحی شده است که سطح کاردانی آن در هر دو گرایش مشترک است و بیشتر به مقوله مراحل مختلف چرخه مدیریت بحران و مؤلفه‌های هر مرحله مدیریت بحران به‌ویژه آمادگی و پاسخگویی می‌پردازد. در مجموع تا سطح کارشناسی در هر دو گرایش دربرگیرنده حداقل ۱۴۲ واحد می‌باشد. هر

دو گرایش از برنامه‌ریزی درسی با محتوای ثابت و اجباری تبعیت می‌نمایند. در حالی که دانشجویان این رشته از سازمان‌های اضطراری نظیر جمعیت هلال‌احمر، اورژانس ۱۱۵، آتش‌نشانی، نیروهای انتظامی و نظامی، صنایع مادر (نفت و گاز، خودروسازی) و... دارای شرح وظایف بسیار متفاوت هم در سطح سازمان متبوع خود و هم در سطح برنامه‌ریزی کلان سازمان مدیریت بحران، بر اساس شرح وظایف کارگروه‌های تخصصی ۱۴ گانه کشوری می‌باشند [۲۲-۳۵] و این امر به‌عنوان یکی از نکاتی است که می‌تواند در بازده آموزشی دانشجویان و بهره‌وری آنان پس از فارغ‌التحصیلی تأثیرگذار باشد.

رشته مدیریت اضطراری و بلایا با دو گرایش کارشناسی هنر و کارشناسی علوم در دانشگاه‌ها و کالج‌های ایالت متحده که در سطح بین‌المللی فعالیت می‌نمایند، در مقطع کارشناسی پیوسته و در برگیرنده حداقل ۱۲۲ واحد اجباری ارائه می‌گردد. نکته حائز اهمیت در این گرایش‌ها اختیاری بودن واحدها برحسب استعداد، علاقه و نیاز شغلی دانشجویان است که از قابلیت انعطاف بالایی برخوردار است.

ثابت و اجباری بودن واحدهای درسی در هر گروه از موضوعات آموزشی در ایران و اختیاری بودن واحدها در ایالات متحده، مقایسه دقیق بین وزن واحدهای مشابه یا متفاوت در هر موضوع آموزشی را امکان‌پذیر نمی‌سازد.

برنامه‌ریزی درسی در موضوعات حیطه علوم پایه در گرایش علوم رشته مدیریت اضطراری و بلایای دانشگاه (UIU) [۱۶] شباهت بسیار زیادی با هر دو

گرایش رشته مدیریت امداد سوانح طبیعی و انسان‌ساخت مؤسسه هلال دارد. تأکید هر دو بر مهارت‌های پایه رایانه، آمار، روش تحقیق، مستندسازی و مکاتبات استوار است. درحالی‌که در گرایش هنر این رشته در دانشگاه (APU) [۱۷] فقط بر مستندسازی و تحقیق تأکید دارد. (جدول شماره ۱)

برنامه‌ریزی درسی در حیطه مدیریت عمومی در ایران با تأکید بر نقاط ضعف حاصل از تجربه بحران‌های پیشین طراحی شده است. کم‌رنگ بودن برنامه‌ریزی‌ها و سازماندهی در فرایندهای آمادگی و پاسخگویی و حتی بازسازی در بحران‌ها، ناهماهنگی در مدیریت نیروهای شرکت‌کننده در پاسخگویی، توجه ناکافی به تحلیل هزینه منفعت فرایندهای طراحی شده، تصمیم‌گیری‌های سلیقه‌ای و ناهماهنگ متولیان فرایندهای مدیریت بحران و ضعف در مهارت مسئله‌یابی از جمله مهم‌ترین مقوله‌ها در مدیریت بحران‌های گذشته می‌باشد که در برنامه‌ریزی درسی با تکیه بر نگرش بومی در پی رفع این کاستی‌ها برآمده است. درحالی‌که در گرایش علوم رشته مدیریت اضطراری و بلایای دانشگاه (UIU) [۱۶] مقوله مدیریت در سطح بالاتری مطرح می‌باشد و به تفکر انتقادی که بسیار فراتر از سطح مهارت‌های مسئله‌یابی و تصمیم‌گیری است، می‌پردازد. در گرایش هنر رشته مدیریت اضطراری و بلایای دانشگاه (APU) [۱۷] بر مقوله مدیریت عمومی تکیه نشده است. یکی از دلایل آن تدوین و اجرای برنامه‌های سیستماتیک و نظام‌مند در مدیریت سوانح در تمامی سطوح محلی، ایالتی،

ملی و بین‌المللی است که به‌طور منظم بازننگری و بروز شده و مانع مهمی در عملکرد سلیقه‌ای در مدیریت بحران است. (جدول شماره ۲)

برنامه‌ریزی درسی در موضوعات حیطه علوم اجتماعی در هر دو گرایش مدیریت سوانح طبیعی و انسان‌ساخت در مؤسسه هلال یکسان و تا حدود زیادی در بخش اصول و مبانی روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، با گرایش هنر رشته مدیریت اضطراری و بلایای دانشگاه (APU) [۱۷] و گرایش علوم رشته مدیریت اضطراری و بلایای دانشگاه (UIU) [۱۶] مشابهت دارد و دروسی نظیر اخلاق حرفه‌ای، جمعیت‌شناسی، مردم‌شناسی، آسیب‌های اجتماعی در سوانح در ایران با مباحث مبانی علم اخلاق، انسان‌شناسی و فرهنگ جامعه ایالات متحده و مشکلات اجتماعی در گرایش هنر و مبحث فرهنگ‌ها در گرایش علوم هماهنگی دارد. (جدول شماره ۳)

برنامه‌ریزی درسی در حیطه موضوع ارتباطات هر دو گرایش مدیریت سوانح طبیعی و انسان‌ساخت در مؤسسه هلال بیشتر به سیستم‌های ارتباطی و اطلاعاتی در سوانح پرداخته‌اند و در گرایش هنر رشته مدیریت اضطراری و بلایای دانشگاه (APU) [۱۷] فراتر از این حد و به نقش و کاربرد رسانه‌های اجتماعی در عرصه سوانح و ارتباطات و مخابرات ریسک پرداخته شده است. این درحالیست که در گرایش علوم رشته مدیریت اضطراری و بلایای دانشگاه (UIU) [۱۶] اصلاً این مبحث مد نظر نبوده است. یکی از دلایل آن وجود سیستم‌های ارتباطی و اطلاعاتی با تکنولوژی بسیار پیشرفته می‌باشد که نه

فقط در سطح ایالات متحده بلکه در سطح جهانی عمل می‌نماید. (جدول شماره ۴)

در گرایش علوم پایه طبیعی و سوانح رشته مدیریت اضطراری و بلایای دانشگاه (UIU) [۱۶] و گرایش هنر رشته مدیریت اضطراری و بلایای دانشگاه (APU) [۱۷] بحث بلایای طبیعی و بحث آب و هواشناسی به‌طور مختصر مطرح می‌گردد که شاید علت اصلی آن محدود بودن سوانح طبیعی در مناطق خاص می‌باشد. به عنوان مثال زلزله در سواحل غربی ایالات متحده و طوفان‌های اقیانوسی در سواحل شرقی و جنوب شرقی آن یخبندان‌های سنگین در مناطق شمال شرقی و غربی و... می‌باشد. این در حالیست که در برنامه‌ریزی درسی ایران موضوعات شناخت سوانح به‌طور مفصل مورد بررسی قرار می‌گیرند که دلیل عمده آن گستردگی این حوادث در سراسر پهنه ایران زمین است. خطر زلزله تمامی مناطق کشور را تهدید می‌کند و زلزله‌های رخ داده از جمله مهیب‌ترین و پرتلفات‌ترین زلزله‌های جهان محسوب می‌شوند. هر ساله بسیاری از شهرهای کشور دچار سیل و آب‌گرفتگی شده و خسارات سنگین به مناطق زیرساخت‌ها و زمین‌های کشاورزی و پهنه‌های طبیعی ایران وارد می‌شود. به دنبال تغییرات اقلیمی بروز آفات و بیماری‌های مسری مواردی است که هر ساله در بخش‌هایی از ایران با آن دست و پنجه نرم می‌شود. بدیهی است سوق دادن موضوعات درسی به سمت انواع سوانح تأثیرگذار بر منطقه بسیار منطقی می‌باشد و در واقع هر کشور بنا به

شرایط رویاروی خود نسبت به تنظیم برنامه درسی رشته مذکور اقدام نموده است.

در برنامه ریزی درسی حیطه مدیریت بحران در هر دو گرایش مدیریت امداد سوانح طبیعی و انسان ساخت و هر دو گرایش مدیریت اضطراری و بلابای علوم دانشگاه (UIU) [۱۶] و هنر دانشگاه (APU) [۱۷] به یک نسبت موضوعاتی از قبیل مدیریت بحران، آمادگی و کاهش اثر، برنامه ریزی و نگاه اجتماعی و روانی به بحران مد نظر قرار گرفته اند. (جدول شماره ۵)

بخش پاسخگویی در ایران به دلیل پراکندگی و وجود چند سازمان با هم پوشانی خدمات به طور مفصل تر بررسی شود. در این بخش تمامی موضوعات مد نظر از جمله تغذیه، اسکان، لجستیک، خدمات درمانی از اولویت های موضوعات آموزشی این بحث می باشد که در واقع به دلیل نیاز به هماهنگی بیشتر در بین نیروهای فعال و پاسخگو از سازمان های مختلف در چنین فعالیت هایی می باشد. دلیل عمده دیگر، کثرت و تنوع سوانح رخ داده در ایران می باشد که معمولاً تبعات و خسارات اجتماعی و جانی بسیار سنگین تری نسبت به جهان دارد. ایران از جمله کشورهایی در جهان محسوب می شود که بیشترین خسارات جانی و مالی را به دنبال سوانح و حوادث متحمل می گردد، به همین دلیل بحث پاسخگویی از اهمیت بسیار بالا و حیاتی برخوردار است. به عنوان مثال، زلزله های بم، رودبار، بوئین زهرا و ... فقط نمونه هایی از وسعت الزام به خدمات پاسخگویی بوده اند که نیازمند هماهنگی تمامی سازمان ها و نهادهای کشوری در این

موضوعات بوده است. در حالیکه بخش پاسخگویی در گرایش علوم دانشگاه (UIU) [۱۶] بسیار کلی طراحی شده است و در گرایش هنر دانشگاه (APU) [۱۷] این بخش تحت عنوان عملیات خاص و مدیریت پیامد به صورت مفصل تر بیان می شود، که دلیل عمده آن وجود سازمان های مشخص برای رسیدگی به عواقب حاصل از بحران و برنامه ریزی پاسخگویی در تمامی سطوح محلی، ایالتی و ملی منسجم و سازماندهی شده می باشد.

در این بخش، مقایسه بین موضوعات درسی تخصصی در زمینه بحران های امنیتی به ویژه تروریسم صورت می گیرد. با وجود آنکه پس از حادثه ۱۱ سپتامبر و حمله ایالات متحده به افغانستان و عراق بحث تروریسم جهانی مطرح شده است و همه کشورهای جهان با دقت نظر و حساسیت خاصی با این مسئله و مدیریت بحران های ناشی از آن برخورد می کنند. باز هم مقایسه بین ایران و ایالات متحده جای تأمل دارد. در رابطه با بحث مدیریت بحران، موضوعات تروریسم به صورت خاص در ایران مطرح نمی باشد که این مسئله به دلیل شرایط حاکم بر جامعه است. درست است که همیشه احتمال تهدیدات امنیتی وجود دارد ولی شرایط جامعه تأثیرات به سزایی دارد. در جامعه ایران حمل، نگهداری، خرید و فروش و استفاده از سلاح گرم به عنوان یک جرم محسوب می شود. به همین دلیل، علی رغم شرایط امنیتی کشورهای همسایه ایران نظیر عراق، ترکیه، افغانستان، پاکستان و ...، موضوعات تروریستی به عنوان یک موضوع حاد برای مدیریت بحران در ایران تلقی نمی گردد و این

امر کاملاً در موضوعات درسی این بخش مشهود می‌باشد.

در حالیکه در ایالات متحده نگهداری، حمل، خرید و فروش و استفاده از سلاح گرم به عنوان یک امر قانونی و پذیرفته شده است و هر ساله تعداد موارد و سوانحی که در آن افراد بی‌گناه در معرض حمله‌های مسلحانه و تروریستی قرار می‌گیرند، بسیار زیاد می‌باشد. این مسئله به‌عنوان یک بحران و معضل اجتماعی تلقی می‌گردد، که نیاز به مدیریت اضطراری را به‌عنوان یک ضرورت الزامی می‌سازد. در ایران دروسی شاید مرتبط ولی نه به‌طور مستقیم و در سطح محدود نظیر پدافند غیرعامل یا مواد خطرناک شیمیایی، میکربی، هسته‌ای مطرح می‌گردد، ولی در ایالات متحده بخش اعظم موضوعات درسی در زمینه مدیریت بحران و شناخت سوانح، به بحث تروریسم تعلق دارد. از موضوعات امنیت ملی، امنیت مرزها، سلاح‌های کشتار جمعی، پاسخگویی و کشف و خنثی‌سازی مهمات و مواد منفجره تا موضوعاتی نظیر ذهن یک تروریسم نزدیک به بیش از ۶۰ درصد موضوعات درسی را پوشش می‌دهد و از نیاز جامعه سرچشمه می‌گیرد.

نتیجه‌گیری

در حالیکه سوانح طبیعی عمری به قدمت پیدایش کره زمین و سوانح انسان‌ساخت عمری به قدمت پیدایش انسان روی این کره خاکی دارند، علم مدیریت بحران حتی در سطح کشورهای توسعه‌یافته نیز علم بسیار جوانی است و در کشورهای در حال توسعه جوان‌تر. بدیهی است عوامل متعددی در مدیریت مؤثر و بهینه سوانح اعم از طبیعی و

انسان‌ساخت نقش دارند اما مهم‌ترین عامل در این راستا نقش نیروی انسانی چه به‌عنوان جوامع آسیب‌دیده، چه به‌عنوان متولیان مدیریت این سوانح و پاسخ‌گران یا ارائه‌دهندگان خدمت، بر هیچکس پوشیده نیست. در این راستا کم‌هزینه‌ترین و کوتاه‌ترین زمان و مسیر برای پرورش نیروهای انسانی به‌عنوان سرمایه‌های ارزشمند برای مدیریت بهینه سوانح طبیعی و انسان‌ساخت از طریق آموزش می‌باشد. لذا دوره‌های آموزش عالی رشته‌های مدیریت امداد سوانح برای نیل به این هدف و پرورش نیروهای انسانی شاغل در سازمان‌ها و نهادهای خدمت‌گزار و متولی در مدیریت سوانح تبدیل آنها به سرمایه‌های ارزشمند برای مدیریت بهینه و مؤثر در عرصه سوانح طبیعی و انسان‌ساخت ایجاد گردید. بررسی تطبیقی محتوای این رشته در مؤسسه هلال ایران به‌عنوان بنیان‌گذار و پیش‌کسوت در آموزش‌های عالی علمی کاربردی مدیریت سوانح در کشور با دانشگاه‌های ایالات متحده به‌عنوان یکی از کشورهای توسعه‌یافته که در آموزش عالی رشته‌های مدیریت سوانح در سطح بین‌المللی به فعالیت اشتغال دارد، انجام شده است. نتایج حاصله حاکی از شباهت‌های زیاد در طراحی و برنامه‌ریزی آموزشی این رشته با نگرش به نیازها و مسائل پیش روی جامعه متبوع خود بوده است. در ایالات متحده بیشتر تأکید بر سوانح انسان‌ساخت به‌ویژه سوانح عمدی و برنامه‌ریزی شده است که با شرایط کنونی جامعه مطابقت دارد و در ایران بیشتر تکیه بر سوانح طبیعی و انسان‌ساختی است که ناشی از نقصان ایمنی و سهوی می‌باشد. سطح محتوایی برخی

دروس در دانشگاه‌های ایالات متحده در تراز تخصصی‌تری نسبت به ایران است. سطح محتوایی بسیاری از دروس در آموزش عالی ایران بر مبنای رفع کاستی‌های حاصل از تجارب سوانح پیشین می‌باشد که مسائل زیربنایی از جمله سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، سازماندهی، هماهنگی در عملیات، اطلاع‌رسانی و مستندسازی و... را در برمی‌گیرد و این امر مهم‌ترین نقطه قوت این طراحی می‌باشد رشته مدیریت سوانح در هردو گرایش طبیعی و انسان‌ساخت بر مبنای اصول کلاسیک و جهانی مدیریت سوانح در پنج فاز پیشگیری، کاهش اثر، آمادگی، پاسخگویی و بازسازی طراحی و تدوین شده است، ولی برنامه‌ریزی درسی آن هماهنگ با سیاست‌ها و ساختارهای کشوری و با در نظر داشتن فرهنگ بومی و سوانح محلی و منطقه‌ای، آسیب‌پذیری‌ها و ظرفیت‌های ملی تدوین گردیده است. به عبارتی همپای شعار «جهانی فکر کن و محلی اقدام کن» سازمان جهانی بهداشت حرکت

کرده است. لذا برای تربیت سرمایه‌های انسانی کارآمدتر و مدیریت بهینه و مؤثرتر سوانح پیشنهاداتی در برنامه‌ریزی درسی این رشته ارائه می‌گردد.

از آنجا که بیش از ۱۳ وزارتخانه، ۱۸ سازمان و ۱۶ نهاد در زیرمجموعه ۱۴ کارگروه تخصصی مدیریت بحران قرار دارند و بیشتر دانشجویان این رشته را کارکنان این سازمان‌ها تشکیل می‌دهند، با توجه به ماهیت بسیار متفاوت و متنوع شرح وظایف هر کارگروه در فازهای مختلف مدیریت بحران پیشنهاد می‌گردد در طراحی برنامه‌ریزی درسی در هر دو گرایش رشته مدیریت سوانح طبیعی و انسان‌ساخت با کاستن از واحدهای ثابت، از واحدهای اختیاری متنوع و قابل انعطاف متناسب با شرح وظایف کارگروه‌های تخصصی ۱۴ گانه استفاده گردد. رشته‌های تخصصی‌تر مدیریت بحران با توجه به وظایف جداگانه کارگروه‌ها قابل طراحی است.

جدول شماره ۴: مقایسه موضوعات برنامه ریزی درسی حیطه علوم پایه طبیعی و سوانح [۱۶-۲۰]

حیطه علوم پایه طبیعی و سوانح			
ایالات متحده		جمهوری اسلامی ایران	
دانشگاه (APU)	دانشگاه (UIU)	مؤسسه آموزش عالی علمی کاربردی هلال ایران	
کارشناسی هنر در مدیریت اضطراری و بلایا	کارشناسی علوم در مدیریت اضطراری و بلایا	مدیریت امداد سوانح انسان ساخت	مدیریت امداد سوانح طبیعی
مبانی جغرافیا	علوم طبیعی	مبانی جغرافیای طبیعی	مبانی جغرافیای طبیعی
مبانی علوم محیط زیستی			
مبانی اکولوژی انسانی			
		نقشه خوانی و تهیه نقشه های موضوعی	نقشه خوانی و تهیه نقشه های موضوعی
		شناخت انواع سوانح	شناخت انواع سوانح
مبانی آب و هواشناسی		اقلیم شناسی ایران	اقلیم شناسی ایران
			حوادث جوی و اقلیمی
			سوانح ژئولوژیک (۱) و (۲)
			سوانح جنگل ها و مرتع
مبانی بیولوژی			اپیدمی ها و بیماری های مسری و واگیر
			آفات و بیماری های نباتی، سموم حشرات، حیوانات
شیمی مواد خطرناک		سوانح هسته ای و رادیو اکتیو	
خطرات شیمیایی، بیولوژیکی و رادیولوژیکی		سوانح شیمیایی و میکروبی	
مدیریت مواد خطرناک			
الکترونیک، الکتریسته و انفجارات		جنگ ها، درگیری های مردمی و قومی، تظاهرات و برخوردهای مسلحانه	
شیمی انفجارات		سوانح صنعتی و کارگاهی	
تاریخچه کشف و خنثی سازی مهمات و مواد منفجره		سوانح زیست محیطی	
سازماندهی کشف و خنثی سازی مهمات و مواد منفجره		سوانح ناشی از حمل و نقل و ترافیک (هوایی، زمینی، دریایی)	
ارزیابی سوانح انفجاری، روش ها، تمرینات، پروتکل ها		آتش سوزی ها و روش های پیشگیری و کنترل آن	
موضوعات قانونی در سلاح های کشتار جمعی			

جدول شماره ۵: مقایسه موضوعات برنامه‌ریزی درسی حیطه علوم مدیریت بحران [۲۰-۱۶]

حیطه علوم مدیریت بحران			
ایالات متحده		جمهوری اسلامی ایران	
دانشگاه (APU)	دانشگاه (UIU)	مؤسسه آموزش عالی علمی کاربردی هلال ایران	
کارشناسی هنر در مدیریت اضطراری و بلایا	کارشناسی علوم در مدیریت اضطراری و بلایا	مدیریت امداد سوانح انسان‌ساخت	مدیریت امداد سوانح طبیعی
مبانی مدیریت اضطراری	اصول مدیریت اضطراری	مدیریت بحران (۱) و (۲)	مدیریت بحران (۱) و (۲)
مدیریت بلایای طبیعی	مدیریت اضطراری ادغام یافته مدیریت بحران‌های صنعتی و تجاری یا موردهای مدیریتی		
خط مشی عمومی	اساس سیاست و خط‌مشی مدیریت اضطراری		
آمادگی و کاهش اثر خطر	اصول و تمرین کاهش اثر خطرات	پیشگیری و کاهش اثر آسیب سوانح	پیشگیری و کاهش اثر آسیب سوانح
برنامه‌ریزی اضطراری	برنامه‌ریزی و آمادگی اضطراری	آمادگی در سوانح	آمادگی در سوانح
پاسخگویی به تروریسم	پاسخگویی و بازسازی بلایا	پاسخگویی به سوانح	پاسخگویی به سوانح
فرماندهی سانحه اضطراری و بلایا			
عملیات خاص در خدمات فوریت پزشکی		کمک‌های اولیه	کمک‌های اولیه
		حمایت‌های حیاتی در مصدومیت‌های ناشی از تروما	حمایت‌های حیاتی در مصدومیت‌های ناشی از تروما
مدیریت عواقب (پیامدها)		ارزیابی سانحه	ارزیابی سانحه
		بهداشت و تغذیه در سوانح	بهداشت و تغذیه در سوانح
		امور اردوگاه و اسکان آسیب‌دیدگان	امور اردوگاه و اسکان آسیب‌دیدگان
		لجستیک در مدیریت سوانح	لجستیک در مدیریت سوانح
روان‌شناسی بلایا	روان‌شناسی بلایا	حمایت‌های روانی و اجتماعی	حمایت‌های روانی و اجتماعی
		سازمان‌های ملی و بین‌المللی مرتبط با مدیریت سوانح	سازمان‌های ملی و بین‌المللی مرتبط با مدیریت سوانح
		شناخت و بررسی عملکرد مدیریت سوانح در کشورهای مختلف	شناخت و بررسی عملکرد مدیریت سوانح در کشورهای مختلف
		گونه‌شناسی انواع ساختمان و رفتار آنها در سوانح	گونه‌شناسی انواع ساختمان و رفتار آنها در سوانح
		گونه‌شناسی نقش و فرم الگو و اندازهٔ ابنیه در سوانح	گونه‌شناسی نقش و فرم الگو و اندازهٔ ابنیه در سوانح
	مدیریت شهری	برنامه‌ریزی شهری و نقش آن در کاهش اثرات سوانح	برنامه‌ریزی شهری و نقش آن در کاهش اثرات سوانح
		سوانح و رابطه آن با توسعه و برنامه‌ریزی	سوانح و رابطه آن با توسعه و برنامه‌ریزی
		ضوابط و مقررات ایمنی و استانداردها برای پیشگیری از سوانح	ضوابط و مقررات ایمنی و استانداردها برای پیشگیری از سوانح
		ایمنی در معدن	
مبانی دفاع و امنیت داخلی			نقش و جایگاه دفاع شهری و غیرنظامی در مقابله با سوانح طبیعی
امنیت مرز و ساحلی			
امنیت بنادر			
قرنطینه			
ذهن یک تروریست			

References

1. Aghazadeh A. comparative education, 14ed, Tehran, Samt publication, 2013. [in Persian]
2. Sarkararani M. comparative education: nature, subject and objects. Humanism lecturer magazine, Tehran 1991-1992; 1(5-6-7), 1-18. [In Persian]
3. Khosravinezhad SH, Asareh A. High educational curriculum pathology in humanism field, 1st Regional congress of Basic science curriculum education Evaluation: challenges and guideline approaches, Ahvaz, Sama Occupational and Technical Institute; 2013; [in Persian]
4. Mehrmohammadi M. Decentralized Ranking Simultaneous Management in Planning System. Curriculum studies. Tehran, 2007; 4, 1, 1-16. [in Persian]
5. Salsabili, N. Iranian Curriculum System to Decentralized in Curriculum Development and Designing based on School. Curriculum studies. Tehran, 2007; 4, 1, 49-68.
6. Mahmoudi, A. Ghorchian, N. Performance Standard Development of Educational Principals and Essay appropriate Model. Innovation Educational. Tehran, 2004, 8, 107-134.
7. Fathivajarghah, K. standard school, 2nd ed, Tehran, Fakher publication, 2002, 7. [in Persian]
8. Khanifar, H. Human Resources Standard Development in Education System. Psychology and educative science magazine. Tehran, 2004, 2, 34, 153-174.
9. Baseri SH, Davoudi Y. Decentralized in Curriculum. Tibian learning center; Aug 12, 2011; Available: <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=175908> [in Persian]
10. Hakimzadeh R, Attaran M. globalization effect on future oriented of curriculum in centralized systems, congress of centralized and decentralized of curriculum process, 4, 2, Kerman, curriculum studies association, Shahid Bahonar University, 2005; 1-18. [in Persian]
11. Ashrafeavazi, A. Role of Arthropod in diseases transfer in disaster and emergency shelters. In proceeding of 1st Scientific and research congress on relief and rescue management, 2002; Tehran: Iran- Helal Institute of Applied Science and Technology Red Crescent Society of The I.R. of Iran; 2002.487.
12. Jazayeri, A. Natural Disasters as Global problem. 2nd international congress on health, medication and crisis management in disasters, 2004 Nov.23-25; Tehran: Iran medical science university. shokravi publication, 2004,75-91
13. Shafieimoghaddam, P. Jalali, M. A Comparative Study of Ssearch and Rescue Skills Training in Debris in Iranian Red Crescent Society with Educational Standards in United Nations. Rescue and Relief. 2015,6,4:35-51.
14. Hamidzadeh Arbabi, Y. Health Training in Disasters 3rd international congress on health, medication and crisis management in disasters. 2006, Dec 12-14, 1sted. Tehran: Iran medical science university. Iran- Helal Institute of Applied Science and Technology Red Crescent Society of The I.R. of Iran publication; 2006; 147. [in Persian]
15. Fallahi A. Survey, evaluation and updating of topics and curriculum of Relief and rescue operation management academic course (Bsc). Tehran: Iran-Helal Institute of Applied Science and Technology Red Crescent Society of The I.R. of Iran; 2005; 2. [in Persian]
16. Bachelor of Science in Emergency and Disaster Management ,Upper Iowa University Mar 28 2016; Availablet: <http://www.uiu.edu/> [in Persian]
17. Bachelor of Art in Emergency and Disaster Management ,American Public University Apr 16 2016;

- Available: <http://www.apus.edu> [In Persian]
18. Professional Associate of disaster and relief curriculum development. 2012 Sep 9, Ministry of science, research and technology
 19. Professional Bachelor of man-made disaster relief curriculum development. 2012 Oct 7, Ministry of science, research and technology
 20. Professional Bachelor of natural disaster relief management curriculum development. 2012 Oct 7, Ministry of science, research and technology
 21. Aarabi.S.M. comparative research, 2 ed, Tehran, Cultural Research Office, 2003.[in Persian]
 22. Ministry of Interior. National relief & rescue and public education special committee Task; 2012. Available: <http://www.moi.ir/> [In Persian]
 23. Ministry of Interior. National disciplinary and security special committee Task; 2012. available: <http://www.moi.ir/> [In Persian]
 24. Ministry of Interior. National information technology and communication special committee Task; 2012. Available : <http://www.moi.ir/> [In Persian]
 25. Ministry of Interior. National informing and education special committee Task; 2012. Available: <http://www.moi.ir/> [In Persian]
 26. Ministry of Interior. National oil and fuel provision special committee Task; 2012. Available: <http://www.moi.ir/> [In Persian]
 27. Ministry of Interior. National housing provision special committee Task; 2012. Available: <http://www.moi.ir/> [In Persian]
 28. Ministry of Interior. National flood and hazard marine affair, electricity, water and sanitation and public education special committee Task; 2012. Available: <http://www.moi.ir/> [In Persian]
 29. Ministry of Interior. National non-governmental organization affair special committee Task; 2012. Available : <http://www.moi.ir/> [In Persian]
 30. Ministry of Interior. National health and treatment special committee Task; 2012. available: <http://www.moi.ir/> [In Persian]
 31. Ministry of Interior. National transportation, life line, storm and atmospheric disasters special committee Task; 2012. Available: <http://www.moi.ir/> [In Persian]
 32. Ministry of Interior. National famine, frosting, agricultural hazards special committee Task; 2012. Available: <http://www.moi.ir/> [In Persian]
 33. Ministry of Interior. National environmental hazards special committee Task; 2012. Available: <http://www.moi.ir/> [In Persian]
 34. Ministry of Interior. National urbanization, construction, earth slipping, earthquake hazards special committee Task; 2012. Available: <http://www.moi.ir/> [In Persian]
 35. Ministry of Interior. National interment, firefighting, hazmat, collapse, recovery and rehabilitation and insurance special committee Task; 2012. Available : <http://www.moi.ir/> [In Persian]

A comparative study of the curriculum for disaster relief management training in the higher education of Iran and the United States from a glocal perspective

Marjan Javanbakhsh, PhD Student of Educational Management, Faculty of Humanities, Department of Education Management, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran

Corresponding author: Parvin Shafiei Moghaddam, PhD Student of Health in Disasters and Emergencies, School of Health, Safety & Environment (HSE), Shahid Beheshti University of Medical Sciences

Faculty Member of Rescue & Relief Department, Helal University of Applied Sciences, Tehran, Iran

Email: parvin_shafieimoghaddam@sbm.ac.ir

Seyyed Amir Hossein Sarkeshikian, Assistant Professor, Department of English Language Teaching, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran

Katayoun Jahangiri, MD, MPH, PhD, Associate Professor, Health in Disasters & Emergencies Department, School of Health, Safety & Environment (HSE), Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Received: August 7, 2016

Accepted: July 15, 2017

Abstract

Background: Education is the most important, the least costly, and the least time-consuming factor in nurturing human resources for the effective and optimal management of natural and man-made disasters. This study aims to compare and contrast the curriculum for “disaster and emergency management” in the United States and “man-made and natural disasters management” in Iran.

Method: This descriptive-analytic study has been done based on Bereday method. Data were collected from formal national and international databases as well as higher education documents. At first, the two curricula for a bachelor of science degree in Iran (i.e., Iran Helal Institute of Applied Science & Technology) and the US (i.e., Upper Iowa University and American Public University) were compared and contrasted. Then, suggestions and implications were offered.

Findings: According to the results, the topics for curriculum development in field of basic sciences, public administration, social sciences and communication, natural sciences and disasters, disaster management sciences at both associate of science and bachelor of science levels with specializations in natural and man-made disasters are the same based on local needs. In the two US universities, the topics of the two specializations of this curriculum (i.e., a degree in arts and a degree in science) in the aforementioned areas are different, optional and highly flexible.

Conclusion: The results showed that the curriculum and course contents at both levels (i.e., associate of science and bachelor of science) and in both specializations (i.e., man-made and natural disasters) are consistent with the global pattern for disaster management, emphasizing local needs for natural and man-made disaster management. It is suggested to offer various optional and flexible courses that are commensurate with the needs of learners from different institutional backgrounds, and develop new courses of study, considering the diversity of disasters in Iran.

Keywords: comparative study, global curriculum, disaster management, higher education